

HORKÝ ČAJ A TĚŽKÉ VÍNO

ELIŠKA KOPPOVÁ

Kolik jazyků umíš, tolikrát jsi člověkem. No nevím... Zнала jsem jednoho, co jich znal pět a neporadil si s pitomým lihovým vaříčem. A nejen s ním. Měl spoustu nápadů, ale všechny se mu nějak rozplynuly pod rukama. Zato s lehkostí přepínal z jedné řeči do druhé, a dokázal promluvit i jazykem, který znali jen rodilí mluvčí. V těch chvílích byl neodolatelný.

Na první společnou dovolenou mě pozval do jižní Itálie. „Co tam?“ ptala jsem se. Proč ne do Říma, kde je spousta památek a restaurací? Ale přesvědčil mě a odjeli jsme až pod ostruhu italské boty.

V městečku, přilepeném ke kamenitému srázu, jsme nakupovali jídlo na další den. V horké nehybnosti dne se tu a tam zachvěla záclona, jinak se nedělo nic. Starci usazení na lavičkách kolem vyschlé kašny po nás mlčky otáčeli prošedivělé hlavy. Hlavní ulice byla klikatá a úzká – tak pro naloženého oslíka. Místní řidiči bravurně vytáčeli její zákruty a ještě stihli vesele pozdravit souseda. Řidič kamionu, který sem bůhvíjak zabloudil, však neprojel. Vklínil se mezi dva domy a zablokoval provoz. Ten nebyl nikterak živý, uvízla tu všehovšudy dvě auta. Posádky vyskákaly ven a začalo pokřikování a rozhazování rukama. Za chvíli se tu utvořil shluk zvědavců. Řemeslníci opustili svou práci, prodá-

to o Velikonocích a pěkně na severu, žádný Saint-Jean-de-Luz, kde bývá tou dobu příjemných sedmnáct stupňů. Tam jsme se mimochodem koupali taky, ale pár let před tím. Obdivovali jsme barevný domy a plavali nahý pod opuštěnýma útesama. Na červenobílé pásce visel varovný nápis, ale vyšlapaná stezka pokračovala za ni a dovedla nás na kamenitou pláž. Francouzi se o své radosti nenechají připravit úředními zákazy.

Atlantik nás radostně vítal, ale my věděli, co dokáže, a tak jsme se nepouštěli daleko. Pomílovali jsme se na bílých kamenech v rytmu vln, které nám omývaly nohy. Atlantik se stal naším spolumilovníkem.

A pár let poté chladně přihlížel našemu rozchodu...

Naše poslední cesta vedla do Norska. Měli jsme v úmyslu procestovat Skandinávii a vyhradili si na to celý rok. Nevím, jestli Bohuš náš plán dodržel. Já ne. Místo do Laponska jsem se vezla ověřeným autem na radnici. Vdávala jsem se za jednoho z těch mužů, co s lehkostí montují žárovky a dodržují slovo. Ptáte se, jestli jsem šťastná?

Proč bych nebyla? Bohuš byl omyl, odbočka z cesty, příjemné zabloučení. Dobrodružství patří v určitém věku k životu, ale nevystačíte s ním pořád. Bohuš tedy ano a právě proto nám to nemohlo vydržet.

Ani má němčina z gymplu na vyluštění záhady nestačila. A obrázky kreslil nejspíš slepý.

Bohuš pročítal další varianty návodů a já začínala žárlit na všechny ty Turkyně, Italky, Španělky nebo Polky, které ho přiměly studovat jejich jazyk.

Zuřivě jsem rumplovala vyčnělými částmi zařízení. Co se naučil kvůli mně? Ani vaříč nesloží dohromady! Vtom něco zlověstně cvaklo a v dlani mi zůstal drobný váleček. Zřejmě jsem ulomila klíčovou součástku.

Teď už si čaj zaručeně neuvaříme. Strhla se hádka, kdo za to může.

„Ředitel zeměkoule, ale kde nic tu nic! Já chci svůj čaj a ne tady klepat kosu!“

Chňapla jsem baťoh a pustila se k silnici na Bergen.

Svezlí mě imigranti putující zemí ve staříčkém voze. Sami se do něho stěží vměstnali, ale ochotně mi uvolnili místo.

Nepřála jsem si nic jiného, než potkat muže, který se z lásky ke mně naučí česky. Můj dánský manžel se o to opravdu pokusil. Porazilo ho teprve skloňování. Sedm pádů je moc, takže jsme zůstali u angličtiny. Ostatní stránky života zvládá našťěstí bez problémů, a když ne, ví, kam se obrátit.

vači obchody, děti hru a nakonec se přišourali i starci z náměstí. Každý z nich se snažil přispět dobrou radou v italštině. Jenže řidič kamionu byl Turek a znal jen pár slůvek anglicky.

A pak jsme se objevili my. Chtěli jsme odbočit do kopců na Forestu Umbru, ale Bohuše táhl nějaký instinkt právě sem. Miloval mimořádné situace, v běhu všedního života se nudil. Italsky se informoval od místních, co se stalo. Pak přistoupil k nešťastnému Turkovi, který se marně snažil někam dovolat. Všiml si jeho poznávací značky a začal rovnou turecky. Všichni ho považovali za anděla seslaného z nebes. Bylo to fascinující divadlo. Divoká gesta neustávala, ale intonace výkřiků už měla jiný náboj – spělo se k řešení.

V Bohušových ústech se střídaly melodické tóny italštiny s neznámými zvuky jazyka sultánů. Právě na tohle mě chytil a pak držel v očekávání jako Šeherezáda své posluchače. Navyprávěl mi spoustu pohádek, ale jediné, co opravdu splnil, byly dobrodružné cesty za hranice.

„Až se vrátíme, zařídím pro nás bydlení a pak se vezmeme,“ sliboval.

Věřila jsem tomu a zároveň si přála, aby se to zatím nestalo, abychom ještě někam naposled vyrazili. Alespoň jeden šilený výjezd a pak se usadíme.

A tak ubíhaly roky a já jsem zavírala oči a těšila se na léto.

S Bohušem jsem poznala místa, kam bych jinak těžko zavítala. Jenže já nepíšu cestopis. Chci vám vyprávět jeden jediný příběh, který udělal tečku za naším putováním. Možná byla předčasná, ale znáte to, jak ji jednou v lásce vytuknete, nevymaže ji žádněj delete ani korekta. Jednou možná lidi tenhle záračnej vynález přivedou na svět. To bude ta největší revoluce – dovedete si ji představit? Pokud ano, pak jste podobní fantastové jako Bohuš. Škoda, že mu nešly i obyčejný věci, bez kterých bohužel život nefunguje. Například uvařit horký čaj, aby se měla jeho dívka čím zahřát, když vyleze promrzlá z Atlantiku. Bylo

Dneska jezdím na dovolenou na Mallorku. Náš hotel se vypíná přímo na pláži, je ověšený balkóny a na jeho terase světlkuje modrý bazén. Dokonalý místo pro odpočinek a snění. Můj manžel tu znehybní a rozplyne se ve slunci do bezvědomí. Chvilí ležím po jeho boku a pak se jdu projít po pláži daleko za hotely. Ano, jsem šťastná, ale pro jistotu s sebou nosím cestovní pas. To kdybych narazila na poutníka s krosnou na zádech...

Někdy ta procházka skončí na terase jiného hotelu, kde při sklence místního vína vyprávím náhodnému známému, co se událo tenkrát na útesu na jednom norském fjordu. Jak jsem se spustila k vodě, která byla černá a studená. Jak jsem věřila, že vysoko nade mnou mezitím Bohuš vaří čaj.

Vyšplhala jsem po příkré skále zpátky na útes. Trochu mě zklamalo, že se z kotlíku nekouří.

„Hned to bude,“ ujišťoval mě Bohuš a dál studoval návod. V Berge-nu jsme si koupili jednoduchý vaříč s návodem v několika jazycích. Sedla jsem si opodál, schoulila se do kabátu a čekala. Bohuš nahlás předčítal v polštině a snažil se podle toho vaříč poskládat.

Trvalo to moc dlouho.

„Dej to sem – je to tam přece anglicky ne?“

Teď opravdu nebyla vhodná chvíle opájet se svými znalostmi. Kdyby byly ostatně tak dokonalé, dávno bude čaj hotov.

Návod byl krátký a na první pohled jednoduchý. Bohužel obsahoval několik technických slůvek, s nimiž jsme si nedokázali poradit. Tenkrát ještě nevládlý překladáče, kam si naboucháte cokoliv, a vyleze vám výsledek. A my s sebou vezli jen norskoo-anglický slovník – kdyby náhodou. Ať jsme v něm listovali, jak chtěli, náš problém se nám vracel jako míček vrhaný na zeď. Vždycky to zkrachovalo na tom samém, na poslední záhadné operaci, která uvede vaříč do chodu; na tajuplné součástce, již jsme nedokázali identifikovat.

Na dně sklenky sedí višeň nacucaná těžkým místním vínem.

„Ještě jednu?“

Nakonec z toho byly dvě. Stolky a slunečníky se vlnily jako moře pod námi. Můj společník mi políbil ruku a ulpěl na mě zhavým pohledem.

„Já bych se váš jazyk naučil bez váhání!“

Když jsem se vrátila do hotelu, manžel ještě spal. Jeho spánek byl hluboký a bezstarostný jako spánek nevinných. Políbila jsem

KAREL SÝS

Milování v Čechách

Šaty z nás padají
jako tepláky z boxerů
Stojíme každý v jiném rohu pokoje
Ozývá se gong
- čas běží
A naše těla třesknou o sebe jako miny
na okraji Českomoravské vysočiny

EDUARD VII.: Velký král Anglie

JOSEF ONDROUCH

Miloval ženy, Paříž a Mariánské Lázně

Proč se zabývat právě Eduardem VII., anglickým králem z počátku 20. století? Bez jeho zásluh by pravděpodobně nevznikla důležitá, i dnes často zmiňovaná *Srdečná dohoda* – aliance svým názvem i obsahem zaslouží i v Česku pojmenování *Entente cordiale*.

Mocnosti, které staletí válčily jedna proti druhé, se v době před první světovou válkou rozhodly spojit své síly. Po uzavření „Srdečné smlouvy“ Britové s Francouzi už nepozvedávali zbraně proti sobě, ale společně čelili velkému nebezpečí. V obou světových válkách pak bojovaly spojené síly Entente proti mocnostem označeným za válečné zločince – vítězní spojení je po druhé světové válce usvědčilo z válek a následně i potrestali. Srdečná dohoda se tak stala předchůdkyní diplomacie, jež staví do popředí mír před válkou a poráží iniciátory konfliktů. Právě životní dílo krále Eduarda VII. ztělesňovalo ducha mírové diplomacie.

I když jeho význam pro Čechy nelze přeceňovat, Eduardova podpora vzniku pevného spojení Francie a Británie nakonec umožnila i zrod samostatného Československa. Díky tomu Masaryk a Beneš mohli po první světové válce uskutečnit myšlenku společného státu. Bez váhy a nezávislého postoje britské koruny by česká státnost možná nevznikla v podobě, jakou známe. Navíc se k nám Eduard *obzvláště přibližoval*, když si oblíbil Mariánské Lázně – malebné české město, které svou návštěvou povznesel na světovou úroveň. Není to dostatečný důvod, abychom se blíže podívali na život tohoto panovníka, pak snad ještě i to, že o něm zůstala pověst muže charismatického a lidského: „Bertie“, jak v rodině znělo jeho přezdívkové jméno, se doslova proslavil jako milovník žen, Paříže i našich Mariánských Lázní.

Eduard VII. byl výjimečným monarchou. Nezahájil žádnou novou válku – dokonce jediný velký konflikt, který s britským trůnem „zdědil“ po matce Viktorii, ukončil mírovou cestou. Celý život však putoval neobyčejnou cestou: nejprve jako vzdorné a rozverné dítě zvané Bertie, pak mnoho let jako věčně čekající princ – a nakonec teprve v pozdních letech *Velký král* Anglie. Eduardova životní pouť historií zároveň odráží nejvýznamnější události dějin druhé poloviny 19. a začátku 20. století.

Eduardova observatoř Evropy

Princ hledal podporu a porozumění v Evropě. Srdečnou dohodou se stala spojencem Francie. Začalo jednání o rozšíření Entente Anglie s Francií na Trojdohodu zahrnující Rusko. Přispěla i láska Eduarda k Mariánským Lázním. Vyhovovalo mu tamější kosmopolitní prostředí.

Toleranci představovaly svatostánky Mariánek. Nedaleko od synagogy na Kaiserstrasse to byl katolický kostel *Nanebevzetí Panny Marie*. Nad radnicí postavil německý architekt v Ruské ulici *Anglikánský kostel*. Rusové patřili k nejpočetnějším hostům. Návštěvníkům ze své říše nechal postavit *kostel* car. Na stavbu přispěl ve zlatých rublech.

Do Mariánských Lázní přijel princ poprvé v roce 1897, pak o dva roky později. Co ho tam i potom lákalo? Mohla ho okouzlit harmonie vkusu a elegance, kterou si zachovávaly bouřlivě se rozvíjející lázně v souznění s okolní přírodou. V těch nejhorších dobách poskytovaly Mariánky kromě léčby pocit bezpečí před zlobou, nenávistí a násilím. I v obou světových válkách byly lazaretem vracejícím vojákům zdraví anebo alespoň touhu žít. Dovedly odolávat i krutosti přírody. V Mariánskách většinou přežili hosté a pacienti i španělskou chřipku. Spisovatelé, básníci a skladatelé věřili, že jim kouzlo lázní poskytuje inspiraci, probouzí pocity mládí a lásky.

Princ objevil Mariánky ještě za vlády Viktorie. Proč změnil svůj zvyk a místo do proslulých německých lázní zavítal do Mariánek? Princ si při návštěvě u Rotschildů zlomil nohu. Následnou rehabilitaci v roce 1897 v Mariánskách si pochvaloval a v návštěvách pokračoval.

Podruhé do Mariánských Lázní přijel v roce 1899. Potom ale až po čtyřech letech, už jako král. Mohl si pamatovat na vzornou péči Dr. Ernsta Otta. Lékař lázní byl pokračovatelem svého otce Dr. Adolfa Otta. Důvěřoval mu natolik, že si anglického lékaře z osmičlenného, o něj jinak pečujícího grémia, do Mariánek nebral. V čem dál tkvělo kouzlo přitahující Eduarda právě tam? Proč přijížděl v době vrcholu lázeňské sezóny na až čtyři týdny? Co ho do Mariánek vábilo? Nebyly to už tolik milenky.

I v Mariánskách měl svoji lásku, plnoštíhlou krasavici Mitzi Pistlovou. V modistce vyučené v Paříži našel zalíbení pro její znalost Francie, módy i jazyka. Věnoval se jí při všech návštěvách. Ale co přitahovalo prince a pak krále důležitého, co bylo pro opakované návštěvy lázní rozhodující?

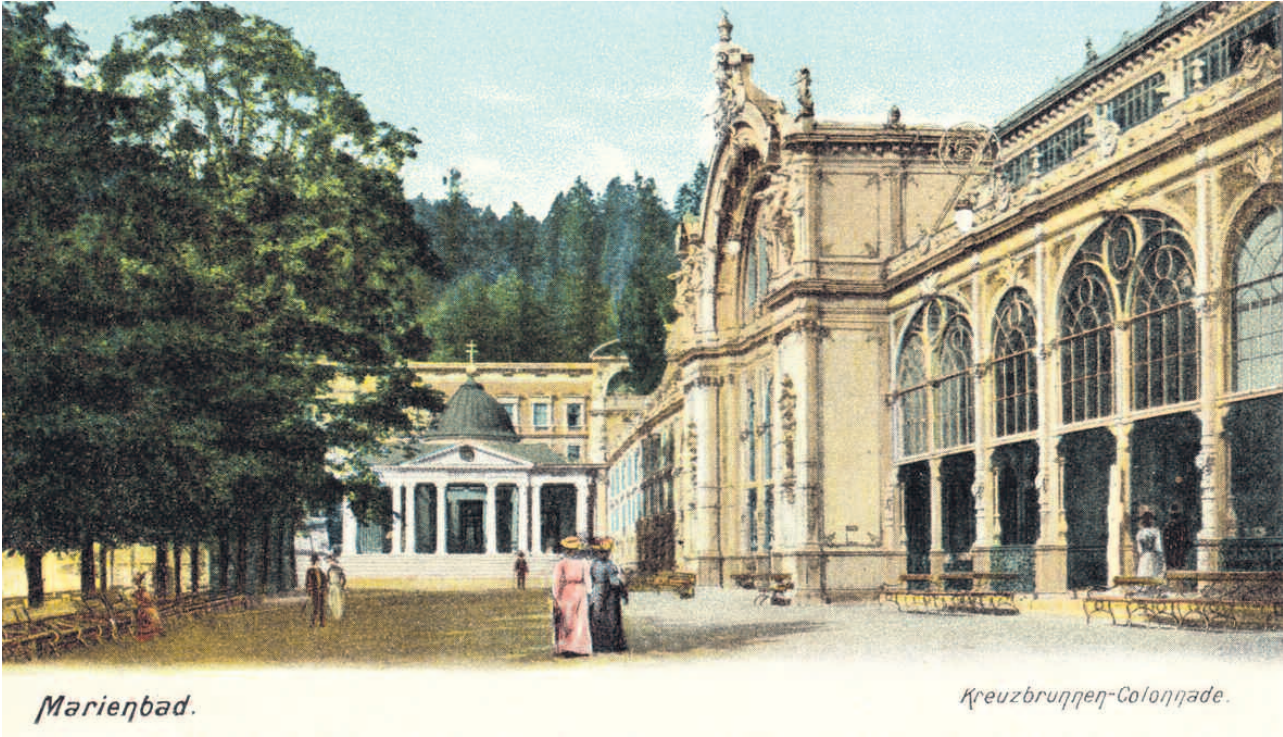
Mariánky pupkem světa

Na kontinentu zaměřil Eduard pozornost na Rakousko-Uhersko. Poněvadž se jednání odehrávala většinou v Mariánských Lázních, staly se poměrně nové ne tak do té doby známé Mariánky začátkem minulého století vyhledávanou destinací. Anglický král si je zamiloval. Každoroční až měsíční letní pobyty věnoval zdraví. Trpěl nadváhou a bronchitidou. Ze sta pramenů představujících největší bohatství lázní, návštěvníci jich využívají jen několik. Nejznámějšími jsou Rudolfska, Lesní a Křížový pramen. Lesní pramen pomáhal Eduardovi tlumit kašel způ-

sobený bronchitidou. Měl vždy radost, když se vracel o něco lehčí. K tomu sloužily velké dávky Křížového pramene a každodenní dvouhodinové túry do okolních lesů.

Královy lázeňské pobyty

V srpnu 1903 přijel Eduard do Mariánských Lázní už jako král. Mariánky mu učarovaly. Kouzelná příroda, vzorná lékařská péče s diskrétním chováním personálu, překrásná architek-

tura lázeňských domů harmonicky zapadaly do pohostinné tváře města. Senzační kompozice protáhlých Mariánek se nořila do zeleně prozářené od jara do podzimu barvami zářivých květů. Krása města vzešla z lidských rukou přes svěží zeleň a bukové háje prostupovala mnohotvárnou architekturou lázeňských rezidencí a hotelů do nekonečných, v parném létu příjemně chladivých okolních lesů.

Hosty přitahoval půvab návštěvnic i místních krasavic. Když přijel princ do Mariánek v roce 1899 podruhé, přesídlil z hotelu Klingler do luxusního prvního patra lázeňské rezidence Weimar. Nový hotel vévodil náměstí nad kostelem Nanebevzetí Panny Marie. V lázních nabízeli vždy něco navíc, co zvalo k návratům. Do Mariánek přijížděl král Anglie každoročně. V porovnání s jinými cestami se skrovným doprovodem, nikdy s chotí, ale ani s Alicí, vždy inkognito. Jako královský host ovšem jen stěží unikal pozornosti. V centru zájmu předních evropských deníků a jejich zpravodajů byl tak veřejnosti na očích každý jeho krok.

Také Biarritz navštěvoval Eduard pravidelně. V březnu nabízely francouzské lázně teplejší jaro. Ale občas dovedlo zaskočit i tam aprílové počasí. Většinou nenáročný program v Biarritzu následovala významnější setkání na Riviére a na královské jachtě při zastávkách po Středozemním moři. Vývrcholením byla jednání v Paříži. Zastávky v Německu s bezútešným jednáním se synovcem Wilhelmem nebyly nikdy procházkou růžovým sadem.

Pohodu nabízely až Mariánské Lázně. V srpnu tam bylo většinou příjemné teplo. Eduarda vítalo milé přijetí v náruči kouzelné přírody. Dr. Ott neprikazoval a nestrašil, dovedl ale přesvědčit. Eduard se nepřejídal, pil litr a půl denní dávky Křížového pramene a pravidelně chodil dvě hodiny přívětivou, ale výškovými převisy poměrně náročnou přírodou. Vždy nacházel čas na modistku Mitzi. U ní se zastavoval v kiosku na už neexistující Staré kolonádě. Měli si co říct o Paříži, kterou oba obdivovali. Mitzi pak přicházela do Eduardova apartmánu ve Weimaru. Přinášela klobouk nebo jiný u ní koupený módní doplněk a milovali se.

Eduard sám vždy elegantní nerad viděl nedbalé oděvy u druhých. Když se objevil na zahradní party Richard Haldane s ošuntělým neforemným měkkým kloboukem, Eduard ve společnosti dam poznamenal: „*Pohledte, ministr války v klobouku, který zdědil po Goethem!*“ Nebo o jiném gentlemanovi premiéru Roseberym s poukazem na jeho kalhoty prohlásil: „*Obléká se jako americký ambasador.*“ Američanům nemohl odpustit jejich často nedbalé oblečení.

Neholdoval uniformám a nebyl rád, když se při formálních setkáních a návštěvách do nich musel navlékat. S přibývajícimi léty a objemem pasu mu to činilo potíže. V Mariánskách byl v uniformě viděn jen při nevydařené návštěvě Franze Josefa v roce 1904. Výjimečně si neodpustil v oblékání i výstřelky. Když se, jednou objevil na nástupišti železniční stanice k uvítání přítele v zelené čepici, s růžovou kravatou, bílými rukavicemi, kalhotami přes kolena, v šedých pantoflích s hnědým kabátem s křiklavým kostkováním látky, zpravodaj módního časopisu krejčovských mistrů *Tailor and Cutter* napsal, že „*Ize doufat, že v takovém oblečení Jeho Veličenstvo už nikdy nespátří on ani nikdo doma.*“

Z Mariánek přijížděl král domů jako znovuzrozený. Byl plný energie, jež mu v prvních letech návštěv českých lázní vydržela nadlouho. Na každoroční pobyty s vytouženými až čtyřmi týdny se Eduard vždy těšil a s potěšením rád do Mariánek se vracel.

Na rozdíl od pobytů v Mariánskách stále nepřijemnější zátěží byla téměř všechna jednání v Německu. Končila zklamáním. Kaiser se namně snažil získat souhlas či podporu strýce pro expanzi Německa na otevřené moře, do koloniálního hájenství

Velké Británie. Nabídky na rasové společné panství ve světě byly pro Eduarda nepříjemné.

Znepokojovala průmyslová i obchodní zdatnost Německa. V mnoha směrech Anglii předstihlo. Podle Wilhelma tomu měl odpovídat větší podíl nejen na světovém obchodu, ale i v počtu, rozloze a bonitě kolonií. Přibývající bitevní lodě a zprávy o ponorkách Německa probouzely pocity ohrožení. Na to musela malá Anglie s životně důležitými koloniemi chráněná loďstvem reagovat. V březnu 1909 Parlament Británie schválil *Zákon námořního zbrojení* (*Naval Appropriations Bill*). Uzavřela se tím série jednání Eduarda s Wilhelmem bez pro Bri-

tánii přijatelných výsledků. Asertivní císařský mladík k despektu k tloustnoucímu starci se zřetelně se zhoršujícím zdravím přidával vzrůstající nenávisť. Když byl Wilhelm na vrub diplomatické neobratnosti a netrpělivosti nucen ustupovat, začal považovat Eduarda za osobnost obdařenou nadpřirozenými schopnostmi. Označil ho za Satana.

Eduard nabýval přesvědčení, že Wilhelm po jeho smrti rozpoutá válku. Obavy s ním sdíleli blízcí spolupracovníci.

Pozornost Eduarda byla zaměřena po bitvě u Hradce (1866) na ne zrovna komfortně po porážce se cítící Rakousko-Uhersko. Dalo se očekávat, že Franz Josef by se mohl chtít z pokořujícího obětí Bismarcka a panovačnosti Wilhelma vyprostit. To mohl být důvod, proč Eduardovi Mariánské Lázně vyhovovaly jako diplomatická základna k jednání.

V druhém roce (1904) králových pobytů do Mariánek za Eduardem Franz Josef přijel. Zdržel se ale jen něco přes půl dne, přespal a odjel. Při uvítání bylo mnoho okázalosti, slavobrán, květin a hostin. Většinu času ale věnoval císař svým důstojníkům, policejním komisařům a úředníkům, které vyznamenoval. Vojáci téměř výhradně německé národnosti ale vzhlíželi k Německu. Hlásili se k pangermánství. Franz Josef a ani Rakousko-Uhersko jim k srdci nepřirostli. Necítili se v habsburské říši doma. Zdejšími Němcům také vadilo, že přes jejich nesouhlas vláda prosazovala formální zrovnoprávnění češtiny s němčinou. Diplomata a dobře informovaný Eduard o tom bezpochyby věděl. Přívětivý personál lázní hovořící mezi sebou libozvučnou češtinou mohl také být jedním z důvodů, proč Mariánkám dával Eduard přednost před antisemitskou Vídni, Karlovými Vary a u Habsburků oblíbenými Františkovými Lázněmi.

Neúspěch neobvykle krátké jediné návštěvy Franze Josefa v Mariánskách spočíval také v odporu císaře poslouchat výzvy Eduarda, aby Rakousko a Franz Josef osobně pomohl Kaisera Německa přivést k odstoupení od enormního zbrojení na moři ohrožujícího mořem chráněnou Anglii.

Tak to popsal komorník císaře Eugen Kettelr ve své knize o Franzí Josefovi.

Při hledání spojenců využil Eduard vše k navázání vztahů se vstřícnou, jemu nakloněnou Paříží. Na spojení s Británií s Francií se tak mohlo stavět. Přes svoji základnu v Mariánskách usiloval Eduard o rozšíření vlivu na císaře Franze Josefa a jeho říši. Chtěl toho využít k řešení problémů Balkánu. Zajištění míru v této nebezpečné oblasti Evropy se však spíš vzdalovalo.

(Z připravované knihy Josefa Ondroucha, člena Unie českých spisovatelů, který letos oslaví 90. narozeniny a nyní po těžkém úrazu pracuje u nemocničního stolu)

PAVOL JANÍK

NEVÝSLOVNÉ SLOVÁ (2)

Strach sa sám seba striasa
Mráz sa trasie od zimy

Slová rozmazané ako krv
slová svetielkujúce
ako traskavá ortuť

Prsty mi prskajú
na твоjich prsiach
ako sršiace roje
fosforeskujúcich
svätojánskych
myšiek

Foto: Andrzej HAVLÍK

ABY SE VLK... A ABY HLÍDACÍ PSI...

MILAN BLAHYNKA

Impozantní svazek **ERROL JOSEFA ŠKVORECKÉHO ŽIVOT PRVNÍ 1924-1969** (Host. Brno a Ústav pro českou literaturu AV ČR, Praha 2024, redigovala Alena Němcová, 728 s.), který napsal **Michal Přibáň**, imponuje řadou předností.

Autor je vpravdě povoláný, zasvěcený, důkladný a taky pěkně odvážný. Odvážný už v rozhodnutí povprávět a vyložit Škvoreckého život a dílo komplexně v celé jeho rozloze, událostech a souvislostech s dobou až do roku odchodu z domoviny; a odvážný i v důvěře v mimořádnou velikost osobnosti a díla v míře vyšší, než ve většině monografií, které se píší nejčastěji přece z obdivu k portrétované osobnosti a z úcty k jejímu dílu.

Odvahu Přibáň prokázal i svým porozuměním pro Škvoreckého strategii, jak žít a psát ve světě – který si nezvolil, ale byl do něho vržen –, v zemi, která se vydala za hvězdou socialismu. Na jedné stránce (její číslo jsem si žel nezapsal a nyní nemohu najít) Přibáň přitaká jediné možné taktice, jak v čase panujících poměrů šlo bránit ostrakizovanou osobnost a její dílo; tu taktiku pojmenovává šťastně českým úslovím „aby se vlk nažral a koza zůstala celá“. Uvědomoval si, že tento způsob, jak čelit jednak přísné cenzuře, jednak fundamentalisticky přepřísné zásadě radši se dát uvěznit, třeba i usmrtit, než se poskvírnit jakýmkoli kompromísem, velice přesně vystihuje ne už jen taktiku, ale strategii, díky níž mohl Škvorecký žít a vytvořit rozsáhlé, vnitřně soudržné dílo? Buď jak buď, Škvorecký se přímo až úzkostlivě přidržel zásady, aby vlk mocenského dohledu měl dojem, že se nasytil, a koza, hodnota života a díla, zůstávala celá.

Tu je třeba si ujasnit, kdo co rozumí zlým vlkem. Pro zásadové odpůrce všech verzí socialismu je zlým vlkem každé úsilí o jeho dosažení. Pro většinu občanů jsou zlým vlkem spíše strážci ideové čistoty (ve skutečnosti špinavé praxe) realizace (ve skutečnosti diskreditování) *socialistické naděje* na život ve světě, kde slabší nemají padáka.

Josef Škvorecký, už svým privilegiovaným dětstvím disponovaný spíše pro život v kapitalismu (to se plně potvrdilo až po jeho volbě pro jeho druhý život), nebyl slepý ani necitlivý ke zlu a dobru v něm i ve slibu, jímž se zejména v prvních letech po druhé světové jevil socialismus. Přibáňovi slouží ke cti, že doklady

o tom registruje. Jestliže je příliš nezdůrazňuje, jistě to není z ohledu na hlídací psy demokracie ve „svobodném světě“, a zvláště u nás panující. Jistý ohled na zmíněné strážce panujících poměrů však v knize je: v malé pozornosti k nelíčené radosti stoupenců socialismu k tomu všemu, co ve Škvoreckého díle ladí se socialistickými ideami. A uvítal bych, kdyby si Michal Přibáň povšiml dvou rukopisů v Nezvalově pozůstatosti, ke strojopisu souboru povídek, básní a úvah *Komplex méněcennosti* (100 listů) a básním z let 1940-1945 *Podvečer* (96 listů).

Mýlím se, mám-li za víc než pravděpodobné, že se mladý Škvorecký hlásil k Nezvalovi, který mu jistě byl blízký zaujetím pro jazz, o němž často psal, tedy pro to, čím byl Škvorecký od mládí celoživotně uhranut?

Nakonec si dovolím nesmlčet, jak se Přibáňův výklad strategie Škvoreckého života a díla shoduje s mou osobní zkušeností. V době, kdy už odeznívala kampaň proti *Zbabělcům*, besedoval Josef Škvorecký v Olomouci s veřejností v okresní knihovně a na filozofické fakultě. „Vzorná okresní knihovna“ vydala k tomu bibliofilský tisk, *Píseň zapomenutých let*, ilustrovanou Jiřím Šlitem. V pozvání do Olomouce a ve vydání bibliofilie jsem měl prsty. V knihovně jsem pár let předtím pracoval, fakultu jsem absolvoval a byl stále v kontaktu s docentem Oldřichem Králíkem a věděl jsem, že můj starší někdejší fakultní kolega Vladimír Justl pracuje v SNKLHU a dobře se tam zná a přáteli se Škvoreckým. Nic nebránilo pozvat prostřednictvím Vladimíra autora Zbabělců do Olomouce a nabídnout mu vydání povídky. Věc se podařila. Už nevím, zda v knihovně nebo na fakultě se kdosi obrátil na hosta s dotazem, co říká soudobé cenzuře. V očekávání, že ji slavný už autor jistě odsoudí, publikum zpozornělo, ale ten překvapil a očekávání zklamal. Rozhovořil se o tom, že v každé společnosti nějaký druh cenzury existuje. A aniž si vzal na paškál cenzuru u nás, vyličil, jak i tak slavný autor jako Faulkner musel strpět poškození svého díla, když jeho nakladatel „cenzuroval“, co se mu v rukopise nelíbilo. Proti takovému druhu cenzury neměl ani on šanci. Škvorecký nevěděl, není-li dotazující provokatér ve službě StB, ale nemluvil tak, jak mluvil, snad ze strachu. Stejně a právě stejnou causu vyprávěl pak ve svém druhém životě, kdy mu už nic nehrozilo, ve svém *Samožerbachu* (Toronto 1977, u nás 1991).

Kýho výra

Nakladatelství ACADEMIA v roce 2014 vydalo sedmisetstránkovou knihu Evy Hahnové s názvem **Od Palackého k Benešovi. Německé texty o Česích, Němcích a českých zemích. V dokumentu č. 157 čteme:**

„Henleinovští fašisté, kteří se dnes jako vedoucí funkcionáři „Sudetoněmeckého landsmanšaftu“ rádi nechávají litovat jako „oběti vyhnání“, se i těmito zločiny (1939-1945) připravili o jakoukoli historickou věrohodnost. Když se proto v roce 1949 v takzvané Eichstättské adventní deklaraci vůdčí sudetoněmečtí revanšisté, henleinovští fašisté a „východexperti“, a podobně v „Chartě vyhnanců“ ze srpna 1950 a v „dvacetibodovém programu“ „Sudetoněmeckého landsmanšaftu“ z května 1961, kompaňoni SS s krví na rukách a jejich nepoučitelní pomocníci kupodivu „zříkají pomsty a odplaty“ vůči těm, kteří přežili jejich běsnění, tak jde o nehorázné pokrytectví.

Protože je ve všech těchto dokumentech revanšismu jedním dechem proklamováno údajné „právo na domovinu“, je zase jednou ohrožována existence a státní nezávislost českého a slovenského národa a celý německý národ veden do smrtelného nebezpečí třetí, tentokrát atomové světové války.

Vysídlení německého obyvatelstva z Československa v letech 1945 a 1946 bylo nutným a nezvratný aktem historické spravedlnosti k zajištění míru a přátelských vztahů mezi našimi národy“.

Soubor dokumentů má několik ilustrací převzatých z německých novin. Jednou z nich je obálka časopisu DO-DEUTSCHER OSTDIENST z roku 2002. Nacistickou karikaturou je vyobrazen prezident Beneš s bombou od Maxima Litvinova. Obálka vyjadřuje podporu zrušení tzv. Benešových dekretů.

Ve dnech 22.–25. května se v Brně uskuteční 76. sjezd Sudetoněmeckého krajanského sdružení. Vláda Petra Fialy pomohla pokrýt vysoké náklady na tuto sešlost částkou 15 mil. korun.

Současně nově vzniklá brněnská koalice v čele s Piráty, která si říká TU!, odstartovala sběr podpisů pod petici za přesun Památníku rudoarmějců z Moravského náměstí v Brně. Dílo dvou významných umělců - sochaře Vincence Makovského a architekta Bohuslava Fuchse - bylo odhaleno v roce 1955 a je dnes na seznamu nemovitých památek.

„Jsme toho názoru, že centrum města má sloužit lidem,“ řekl Adam Zemek (Piráti) a hold osvoboditelům Brna od německého fašismu označil za „ideologický symbol minulého režimu“.

Dne 15. března 2026 bude na Václavském náměstí v Praze od 14. hodiny uspořádán mítink PROTI sjezdu Sudetoněmeckého landsmanšaftu v Brně, útokům na dekrety prezidenta Edvarda Beneše, neonacismu a „straně války“.

(ivo)

Jan Parkman naposledy zmáčkl spoušť fotoaparátu

Letošního jara se již nedočkal fotograf Jan Parkman. Zemřel v nedožitých čtyřiaosmdesáti letech (narodil se 9. září 1942 v Černčicích u Loun).

Tvůrčí život měl velmi plodný a bezesporu se též zapsal do dějin české výtvarné fotografie našeho věku. Absolvoval desítky autorských i společných výstav doma i v zahraničí, jeho černobílé snímky jsou v hledáčku zájmu sběratelů fotografie. Tvůrčí záběr měl široký, od krajinářských panoramat po portréty osobností a jím preferované akty. Často šel proti oficiálnímu proudu tvůrců fotografie, a tak se nebál upozornit na svou tvorbu třeba dlouho diskutovanou výstavou Depresivní romantika, která v závěru jeho života takřkajíc obletěla republiku, a přetahovaly se o ni přední svatostánky výtvarné fotografie.

Čtenář mi jistě dovolí osobní vzpomínku, neboť jsme s Honzou jako mladí adepti - já žurnalistiky a on fotografie – posledních padesát let našeho života prožili v řadě stejných nakladatelských domů nebo v redakcích novin a časopisů. Od legendárního Našeho vojska, kde Jenda začínal ve výtvarném oddělení, přes Práci či Svět práce až po Antique, ArtAntik a v neposlední řadě naší společnou Mozaiku, což je list pro výtvarné umění a kulturu.

Parkman se též angažoval v literární a dramatické sekci Občanské besedy, našem nejstarším uměleckém spolku.

Donedávna mj. pracoval i pro Nakladatelství vzdělávání a sportem k sebevědomí. V neposlední řadě jeho ilustrační a umělecké snímky publikoval Karel Šýs v literární příloze Unie českých spisovatelů.

Nejednu číši jsme spolu s Jendou vypili v jeho atypickém vršovickém podzemním ateliéru, zbudovaném v bývalém krytu civilní obrany, kde jsme spolu s tímto rozvláčným diskutérem v mracích kouře z jeho oblíbené dýmky plánovali řadu alotrií i společných reportáží.

Honza měl dva velké fotografické vzory: Drtíkola a Sudka. Doufám, že se s nimi už tento zatvrzelý ateista setkal tam někde nahoře. Jako bych ho viděl. Usměvavý jako vždy udusává pažoultým palcem pravačky tabák v dýmce. Opatrně volí slova oslovení a ty dva legendární pojmy černé bedýnky ho srdečně plácají po ramenou a vítají ve fotografickém nebi.

A tak mu, při příležitosti blížící se mé osmdesátky, vzkazují: Vydrž, Honzo, za chvíli běžím za tebou! A probereme všechno, co jsme nestihli. Vždyť víš, už se kácí v našem lese...

Ivan ČERNÝ

Už 70 let u jednoho stolu - spisovatelé, nakladatelé, čtenáři, knihkupci, knihovníci

Březen - měsíc knihy je naše nejstarší a tradiční kampaň k podpoře četby a čtenářství. Trapné je tvrzení, že se v roce 1955 zrodila z ideologických důvodů, to by březen jako měsíc knihy netrval už 70 let.

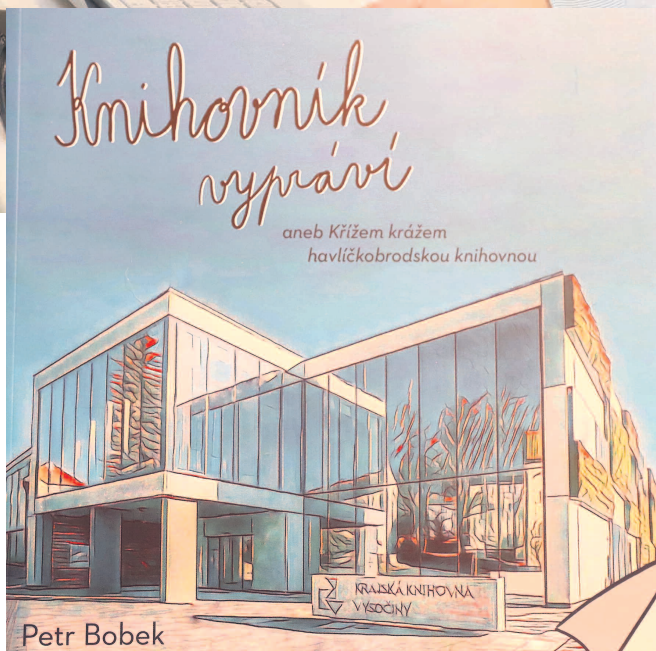
Příležitostně nahlédneme do Krajské knihovny Vysočiny, která má novou budovu v Havlíčkově Brodě a plní i funkci městské knihovny. V útrobách je uloženo přes 400 000 svazků. Po srovnání - Lidová knihovna Havlíčkova v roce 1896 měla 650 knih. V loňském roce knihovna evidovala stálých 7445 čtenářů, kteří přišli 509 233krát pro 192 019 knih. Do knihovny denně přijde přibližně 650 lidí. Slouží jim i čítárna, kavárna a kapacitní parkoviště, kde vůz může stát dvě hodiny zdarma.

Knihovna sídlí na pravém břehu Sázavy, poblíž hučícího jezu, který je na kilometrovníku 162,8 řeky, což znamená, že k jejímu ústí do Vltavy v Davli u Prahy odtud ještě má přesně tak daleko.

Knihovnick vypráví

aneb Křížem krázem havlíčkovobrodskou knihovnou, tak se jmenuje obsahem i formou zajímavá publikace Petra Bobka s četnými ilustracemi Evy Ajksnerové. Mimo jiné píše o tom, jak se kniha dostane do regálů a na poličky. - „Ze všeho nejdřív se knihy musí vybrat a nakoupit. V tomto případě se ke slovu dostává kolegyne-ně akvizitérka. Krásný název povolání, nemyslíte? Ve spolupráci s knihovníky objednává horké novinky, které bychom ve fondu měli mít. Obstarává i starší tituly nahrazující ty, jež jsme museli kvůli špatnému stavu vyřadit, anebo knížky, u nichž záplava dalších zapřičinila, že je zatím nemáme. V tomto ohledu jsme samozřejmě rádi za jakékoliv čtenářské tipy.

Přitom vám možná něco vrtá hlavou... Když přidáváme knížky týden co týden (a není jich pár, ale několik bedýnek), je na ně místo? Díky nové budově ano. Ale budu upřímný, musí se přistoupit i k jistě záležitostem, která nás knihovníky v mnohých očích

Petr Bobek

řeči. (1845)

Největší kniha – Atlas krajiny České republiky. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR, 2009 (62 x 51 cm)

Nejmenší kniha – Máj / romantická báseň Karla Hynka Máchy s podobiznou a životopisem spisovatelovým. Brno: Šimon Ryšavý, 1997 (kolíbrí vydání 4 cm)

Nejdluší kniha – Kompendium klinické medicíny. Praha: X-Egem, 1996 (2798 stran)

Nejdražší kniha – Antikódy – Václav Havel. Praha: Teapot, 2015 (7990 Kč)

Knih s nejdelším názvem – Kožík, František: Cesta Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdružic a na Pecce z království Českého do Benátek, odtud do Země Svaté, země Judské a dále do Egypta a potom na horu Oreb, Sinai a Sv. Kateřiny v Pustě Arabii. Praha: Panorama, 1988

Knih s nejkratším názvem – Vozněsenský, Andrej: O. Praha: Odeon, 1986

Nejtěžší kniha – Zollner, Frank: Leonardo da Vinci / Praha: Slovart, 2005. (9 kg)

Knih s nejvíce výpůjčkami – Shakespeare, William: Romeo a Julie (1997-2015 půjčeno 894x)

Knih s nejvíce výpůjčkami za rok 2015 –

mění na barbary, co si nic nezadáji s nechvalně proslulým Antonínem Koniášem: k vyřazení některých titulů.“

Až 130 pomyslných letokruhů má knihovna vyrytých v rámci působení v Havlíčkově, dříve Německém Brodě, čtyřicet čárek si připsala v roli Krajské knihovny Vysočiny.

Knihovní NEJ:

Nejstarší kniha – Jungmann, Josef. Josefa Jungmanna Slowesnost, aneb Náuka o výmluvnosti prosaické, básnické i řečnické: se sbírkou příkladů newázané i wázané

Kratochvíl, M.: Pachatelé dobrých skutků I (půjčeno 112x)

Knih s nejvíce výpůjčkami za rok 2016 – Hawkins, Paula. Dívka ve vlaku (půjčeno 133x)

Knih s nejvíce výpůjčkami za rok 2017 – Hartl, Patrik. Okamžiky štěstí (půjčeno 150x)

Knih s nejvíce výpůjčkami za rok 2018 – Hartl, Patrik. Okamžiky štěstí (půjčeno 117x)

Knih s nejvíce výpůjčkami za rok 2019 – Hartl, Patrik. Okamžiky štěstí (půjčeno 146x)

Knih s nejvíce výpůjčkami za rok 2020 – Mornštajnová, Alena. Tiché roky (půjčeno 81x)

Knih s nejvíce výpůjčkami za rok 2021 – Lednická, Karin. Šikmý kostel (půjčeno 90x)

Knih s nejvíce výpůjčkami za rok 2022 – Lednická, Karin. Šikmý kostel (půjčeno 111x)

Knih s nejvíce výpůjčkami za rok 2023 – Mornštajnová, Alena. Les v domě (půjčeno 113x)

ILUSTRACE: Knihovnice Andrea Uchtilová, obálka publikace Knihovnick vypráví aneb Křížem králem havlíčkovobrodskou knihovnou a náhodná čtenářka

Text a foto: IVO HAVLÍK

ČTYŘICET LET PO SMRTI BÁSNÍKA JAROSLAVA SEIFERTA

„Jednoho dne šel jsem pozdě k šeru, Praha byla krásnější než Řím...“ – tyhle verše a celou báseň jsem uměla zpaměti a recitovala ji - nejenom když jsme šli Nerudovou ulicí. Šli jsme kolem míst, kde prvně zapadla ruka do ruky, kde se v ten okamžik cosi v nás zlomilo, zaznělo jinak než dříve, tak jako neznale pak už nikdy. Šli jsme s přítelem mnohokrát Nerudovkou až k chrámu, i když jsme měli nejraději malé, tak trochu venkovské kostelíky. Opojně šero, opojná Praha i Řím...

(Milý básníku, pamatuji si dlouhou frontu na Tvou knížku, která vedla Národní třídou ke knihkupectví Československého spisovatele. Kdo z básníků by tohle nechtěl zažít? Být kýmisi čten a pochválen? Podle mého a pro mne je to dnes, právě dnes víc než nobelovka! Dílo přežilo a přežije. Tiše a v dobrém závidím. EVA FRANTINOVÁ)

Jaroslav Seifert Světlem oděná

Jednoho dne šel jsem pozdě k šeru, Praha byla krásnější než Řím, měl jsem strach, že už se neproberu z toho snu a že už neužijím hvězdy, které ve dne schovávali chrlič pod křídly v podpaží, trčící tam na stráž pod římsami staré katedrály.

Jednoho dne šel jsem časně zrána, bylo téměř zbytečno už spát, zavřena však byla ještě brána

a já jsem se bál tam zaklepat. Běda poutníku, jenž u veřejí čeká jarní jitro bez klíče, chtěl jsem spatřit tam chrlič, když se hvězdy k ránu navracejí.

Spatřil jsem však hrob a bez rozpaků šel jsem k němu, byl jsem v chrámě sám, střevíc mrtvých podobá se vřaku, ale jeho špička mří ke hvězdám. Stín se pohnul nad skráněmi spících, když se zachvěl plamen na svíci. Zaslechl jsem ještě přeslici, zaslechl jsem píseň na vinicích. (úryvek)